

МОНГОЛ УЛС
ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАР

20 ²¹ он ⁰⁶ дугаар
сарын ³⁰-ны өдөр

Дугаар ^{Хар} / ¹⁷²⁶

Улаанбаатар-12
Утас: 260817
Факс: 976-11-310011

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ГИШҮҮН
Н.ГАНИБАЛ ТАНАА

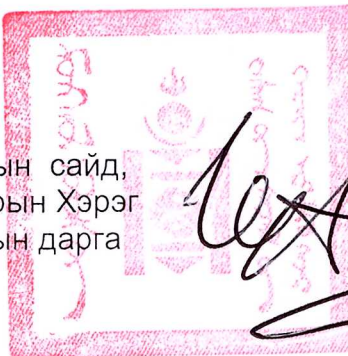
Асуулгын хариу хүргүүлэх тухай

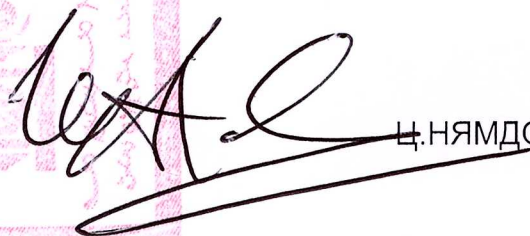
Хог хаягдлын тухай хуулийн хэрэгжилтийн байдал болон хог хаягдал дахин боловсруулах үйлдвэртэй холбоотой асуудлаар Монгол Улсын Ерөнхий сайдад тавьсан асуулгын хариуг Танд хүргүүлж байна.

Хүлээн авч, танилцана уу.

Хавсралт: ⁹ хуудастай.

Монгол Улсын сайд,
Засгийн газрын Хэрэг
эрхлэх газрын дарга

Ц.НЯМДОРЖ

Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын
2021 оны 06 дугаар сарын 30 -ны өдрийн
ХТГ/14/06 дугаар албан бичгийн хавсралт

УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ГИШҮҮН Н.ГАНИБАЛААС МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙ САЙДАД ТАВЬСАН АСУУЛГЫН ХАРИУ

Асуулга 1. Одоогийн байдлаар ердийн хог хаягдлыг зөвхөн газарт дарж булах аргаар устгаж байна. Харин уул уурхайн үйл ажиллагаанаас гарах хүнд металл, химийн хорт бодис агуулсан хаягдал, чанарын шаардлага хангахгүй болсон химийн бодис, пестицид, тэдгээрийн сав, баглаа боодол, ашигласан тос, зай хураагуур, мөнгөн ус агуулсан хэмжлийн багаж, хаягдал бохир ус цэвэрлэх байгууламжийн лаг зэрэг үйлдвэрлэл, ахуйгаас гарах аюултай хог хаягдлыг устгах зориулалтын байгууламж байхгүйгээс ихээхэн хэмжээний хуримтлал үүссэн. Эдгээр нь хүрээлэн байгаа орчныг бохирдуулж, хүний эрүүл мэндэд сөргөөр нөлөөлсөөр байна. Иймд аюултай хог хаягдлын нэгдсэн бүртгэл хийх, устгалд хяналт тавих чиглэлээр Засгийн газраас ямар ажил хийж байгаа талаар

Хог хаягдлын тухай хуулийн 5 дугаар бүлэгт аюултай хог хаягдлыг савлах, түр хадгалах, тээвэрлэх, цуглуулах, хадгалах, дахин боловсруулах, устгахтай холбоотой үйл ажиллагааны нарийвчилсан зохицуулалтыг тусгаж, аюултай хог хаягдал хадгалах, устгах байгууламжийн байршил, байгууламж болон аюултай хог хаягдлыг цуглуулах, хадгалах, дахин боловсруулах, устгах үйл ажиллагаа эрхлэхэд тавигдах шаардлага зэргийг нарийвчлан заасан байдаг.

Монгол Улсад аюултай хог хаягдлыг дахин боловсруулах, устгах төвлөрсөн байгууламж одоогоор байхгүй бөгөөд Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр, хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөний 5.1.9.1-т төр, хувийн хэвшлийн түншлэлийн хүрээнд аюултай хог хаягдлын төвлөрсөн байгууламж байгуулах асуудлыг тусгаж, Барилга хот байгуулалтын сайдын 2021 оны 01 дүгээр сарын 20-ны өдрийн 07 дугаар тушаалаар “Аюултай хог хаягдлын төвлөрсөн байгууламжийг барих газрын байршлыг тогтоох, судалгаа, дүгнэлт гаргах, санал боловсруулах” ажлын хэсэг байгуулагдан газрын байршлыг сонгохоор ажиллаж байна. Ажлын хэсгээс Төв аймаг, Нийслэлийн 7 дүүрэгт хүсэлт гаргасан боловч 4 дүүрэг татгалзаж, 3 дүүрэг хүсэлт ирүүлээд байна. Эдгээр байршлуудыг Газрын тухай, Хог хаягдлын тухай болон бусад хууль тогтоомжид нийцүүлэн 28 төрлийн шалгуур үзүүлэлтээр судалгаа хийгдэж байна. Одоогийн байдлаар хамгийн боломжтой хувилбар бол Төв аймгийн Сэргэлэн сум 7 дугаар зөрлөг бөгөөд тус аймгийн ИТХ-аар хэлэлцүүлэхээр бэлтгэл ажил хийгдэж байна.

Аюултай хог хаягдлыг экспортлох зөвшөөрлийг хүлээн авах орон нь тухайн аюултай хог хаягдлыг импортлох асуудлыг хүлээн зөвшөөрсөн тохиолдолд олгохоор хуульчилсан. Экспортлох аюултай хог хаягдал нь олон улсад мөрддөг заавар журам, стандартын дагуу савлагдсан, тэмдэг тэмдэглэгээ тавигдсан, хог хаягдлын дагалдах бичгийг бүрдүүлэх шаардлага тавигддаг.

Хог хаягдлын тухай хуулиар аюултай хог хаягдлыг ашиглах, хадгалах, түр байршуулах, устгах зорилгоор Монгол Улсад импортоор оруулах, Монгол Улсын хил дамжуулан тээвэрлэхийг хориглосон.

Энгийн болон аюултай хог хаягдлын чиглэлээр үйл ажиллагаа эрхэлж байгаа иргэн аж ахуйн нэгж байгууллагыг Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2018 оны 2 дугаар сарын 13-ны өдрийн “Маягт батлах тухай” А/21, А/444 дүгээр тушаалаар батлагдсан маягтаар байгаль орчны мэдээллийн сангийн www.eic.mn сайтад бүртгүүлэн цахимаар үүсгэгчийн бүртгэлийн дугаарыг олгож байна.

Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2018 оны 11 дүгээр сарын 12-ны өдрийн А/428 дугаар тушаалын хавсралтаар батлагдсан “Хог хаягдлын улсын мэдээллийн нэгдсэн сангийн тогтолцоо, бүрдэл болон мэдээлэл төвлөрүүлэх журам”-ын хүрээнд 2020 оны байдлаар аюултай хог хаягдал үүсгэгчээр 1372, энгийн хог хаягдлын үүсгэгчээр 24 аж ахуйн нэгж байгууллага тус тус бүртгэгдсэн байна.

Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2018 оны 3 дугаар сарын 13-ны өдрийн А/18 дугаар тушаалын хавсралтаар “Аюултай хог хаягдлыг тээвэрлэх, цуглуулах, хадгалах, дахин боловсруулах, устгах, экспортлох үйл ажиллагаа эрхлэх аж ахуйн нэгж, байгууллагад зөвшөөрөл олгоход тавигдах шаардлага болон зөвшөөрөл олгох журам”-ыг баталсан. Уг журмын дагуу дараах чиглэлүүдээр 10 аж ахуйн нэгж байгууллагад зөвшөөрөл олгоод байна. Үүнд:

1. Эрүүл мэндийн байгууллагын хог хаягдлыг цуглуулах, тээвэрлэх, устгах чиглэлээр: Налайх дүүрэгт байрлах “Элемент” ХХК, Сонгинохайрхан дүүрэгт байрлах “Элемент медикал” ХХК, Орхон аймагт байрлах “Ногоон ариусгал” ХХК,

2. Техникийн хаягдал тос дахин боловсруулах үйлдвэр чиглэлээр: Төв аймагт байрлах “Алтан Оршихуй” ХХК, Монпити Ойл” ХХК, Сонгинохайрхан дүүрэгт байрлах “Хай би Ойл” ХХК,

3. Химийн сав баглаа боодол дахин боловсруулах үйлдвэрийн чиглэлээр: Төв аймагт байрлах “Цэцүүх Трейд” ХХК, “Түмэн эгшиг” ХХК,

4. Хаягдал аккумулятор дахин боловсруулах үйлдвэрийн чиглэлээр: Төв аймагт байрлах “Үлэмж хүдэр” ХХК, Багахангай дүүрэгт байрлах “Вачу тосү” ХХК.

Асуулга 2. Хог хаягдлын тухай хуулийн 40 дүгээр зүйлийн 40.5 “Энэ хуулийн 8.1.14-т заасан жагсаалтад орсон бүтээгдэхүүнийг үйлдвэрлэгч болон импортлогч нь бүтээгдэхүүний хаягдал, тэдгээрийн сав, баглаа боодлоос үүсэх хог хаягдлыг эргүүлэн цуглуулах, дахин ашиглах, дахин боловсруулах, экспортлох үүрэгтэй.”, “Хог хаягдлын менежмент” үндэсний хөтөлбөрийн 3 дугаар зүйлийн 3.1.2, Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайд, Сангийн сайдын хамтарсан 2018 оны 11 дүгээр сарын 13-ны өдрийн А-429/257 дугаар тушаалын хэрэгжилтийн талаар

Хог хаягдлын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.14 дэх заалтыг үндэслэн Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын, Сангийн сайдын хамтарсан “2018 оны 11 дүгээр сарын 13-ны өдрийн “Жагсаалт батлах тухай” А/429-257 дугаар тушаалын хавсралтаар Үүсэх хог хаягдлыг үйлдвэрлэгч болон импортлогч хариуцах зарим бүтээгдэхүүний жагсаалт” батлагдсан. Уг жагсаалтыг хэрэгжүүлж ажиллах талаар аймаг, нийслэлийн Засаг даргад чиглэл болон даалгаврыг өгч мэргэжил арга зүйн зөвлөгөө өгч ажилласан. Мөн шил, шилэн бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэгч, импортлогч,

хэрэглэгч томоохон аж ахуйн нэгж байгууллагуудад 2019 оны 02/2617 дугаартай албан бичгээр мэдэгдэл хүргүүлэн, мэргэжил арга зүйн зөвлөгөө өгч ажилласан.

Асуулга 3. Өнөөдрийн байдлаар бүртгэлтэй байгаа дахин боловсруулах үйлдвэрүүд голдуу гялгар уут болон хуванцар, цаас боловсруулж байна. Тэгвэл барилгын хог хаягдал болон гэр хорооллоос гарч байгаа үнс, малын сэг зэм устгах үйлдвэрүүд байгуулах талаар Засгийн газраас авч хэрэгжүүлж буй арга хэмжээний талаар

Барилгын хог хаягдал: Хог хаягдлын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.2-т заасны дагуу Барилгын хог хаягдлыг цэвэрлэх, цуглуулах, ангилах, тээвэрлэх, дахин боловсруулах, сэргээн ашиглах, устгах, булшлах журам"-ыг боловсруулан Барилга, хот байгуулалтын сайдын 2020 оны 48 дугаар тушаалаар баталсан. Энэхүү журмаар барилгын хог хаягдлыг үүсгэгч иргэн, хуулийн этгээд болон хог хаягдал цуглуулах, ангилах, цэвэрлэх, хадгалах, тээвэрлэх, дахин боловсруулах, сэргээн ашиглах, устгах, булшлах эрх бүхий аж ахуйн нэгж, байгууллагын хүлээх үүрэг хариуцлагыг тодорхойлсон.

Европийн Сэргээн босголтын банкны хөнгөлөлттэй зээл, буцалтгүй тусламжийн 16.7 сая ам.долларын санхүүжилтээр "Хатуу хог хаягдлын байгууламжийг шинэчлэх төсөл" хэрэгжиж байна. Энэхүү төслийн хүрээнд Улаанбаатар хотын Морингийн давааны хогийн цэгийн хог булшлах хүчин чадлыг нэмэгдүүлж, Европ стандартын ландфил байгуулах, хог цуглуулах шинэ тоног төхөөрөмж худалдан авах, барилгын болон барилгын нураалтын хог хаягдал дахин боловсруулах байгууламж шинээр байгуулна.

Гэр хорооллын үнс: Гэр хорооллын үнсийг дахин боловсруулж ашиглах чиглэлээр хэд хэдэн туршилт судалгааны төслийг БОАЖЯ болон Нийслэлийн Засаг даргын Тамгын газраас хэрэгжүүлж байна. Үүнд:

1. Цагаан давааны төвлөрсөн хогийн цэгт НҮБ-ын Аж үйлдвэрийн хөгжлийн газар (UNIDO)-аас хэрэгжиж байгаа "Хог хаягдлын ил шаталтыг бууруулах төсөл"-ийн хүрээнд Цагаан давааны төвлөрсөн хогийн цэгт 2 га талбайд үнс хүлээн авч дарж булах зориулалтын ландфилын байгууламжийг барих ажлыг 2019 оны 5-р сараас эхлүүлж, 2020 оны 9 сард ашиглалтад оруулсан.

2. Нарангийн энгэрийн төвлөрсөн хогийн цэгт шигшсэн үнс хүлээж авах 10:10 хэмжээтэй 7 метр өндөртэй салхи борооноос хамгаалсан саравч бэлдсэн бөгөөд үйлдвэрүүд шигшсэн үнсийг авч ашиглах боломжтой болсон.

3. "Гэр хорооллын айл өрхөөс гардаг үнсийг дахин боловсруулах туршилтын төсөл"-ийг Нийслэлийн Засаг даргын Тамгын газраас СХД-ийн 2, 3, ЧД-ийн 7, 12 дугаар хороонд хэрэгжүүлж байна. 2021 оны 3 дугаар сараас эхлэн БЗД-ийн 21 дүгээр хороо, СХД 3, 4 дүгээр хороо, ЧД-ийн 7,12 дугаар хорооны айл өрхөөс долоо хоногт нэг удаа үнс цуглуулж, тээвэрлэх ажлыг эхлүүлж, 4 дүгээр сарын 15-нд улирлын хамааралтай зогссон ба 10 дугаар сараас дахин эхэлнэ.

4. Лабораторид үнсийг ашиглан, хөрсийг сайжруулж бордоо хийх туршилт хийж байгаа бөгөөд туршилтын үр дүн өндөр гарсан тул уг ажлыг 2021 оны 3 дугаар улирлаас үргэлжлүүлэн хийхээр төлөвлөж байна. Үнсээр бордоо хийх, дахин ашиглах

үйлдвэр эрхлэгчийн төлөөлөл Улаанбаатар барилга хөгжлийн төвийн удирдлага, Захирагчийн ажлын албаны Хог хаягдлын удирдлага зохицуулалтын хэлстийн мэргэжилтнүүд 2021.06.07-ны өдөр уулзалт зохион байгуулж нийслэлээс дэмжиж ажиллах талаар санал солилцсон.

5. Улаанбаатар хотын Захирагчийн ажлын албанаас Барилгын материал үйлдвэрлэгчдийн холбоотой хамтран үнсээр дулаалгын материал хийх үйлдвэр байгуулах талаар судалгаа хийж байна. Судалгаагаар 20000 тн үнс боловсруулах хүчин чадалтай үйлдвэрийг байгуулах санхүүжилтийн эх үүсвэрийг олон улсын төсөл хөтөлбөрийн хүрээнд шийдвэрлэхээр төслийн санал боловсруулж байна.

Малын гаралтай хаягдал түүхий эд, хүнсний хог хаягдал: Хөгжлийн банкны зээлийн санхүүжилтээр 2019 онд "Промон трейд" ХХК өдөрт 100 тн малын гаралтай хаягдал түүхий эд яс, сэг зэмийг боловсруулж өндөр чанартай тахиа, гахай, загасны тэжээлийн нэмэлт уураг буюу премикс болон малын гаралтай тос зэрэг бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх, Итали технологи бүхий Европ стандартын цогц үйлдвэрийг байгуулж ашиглалтанд оруулсан.

ХБНГУ-ын Байгаль орчин, барилга, цөмийн аюулгүй байдлын яамны дэмжлэгтэй Азийн сантай хамтран "Хог хаягдал ба уур амьсгалын өөрчлөлт" төслийг 2017 оноос хэрэгжүүлж байна. Төслийн 2 дахь үе шатны хүрээнд 2020 оноос "Хүнсний хог хаягдлыг дахин боловсруулах бага болон дунд оврын технологийн туршилт"-ыг хэрэгжүүлж байна. Одоогийн байдлаар Хустайн байгалийн цогцолборт газрын Хамгаалалтын захиргаа, ерөнхий боловсролын 34 дүгээр сургууль, "Тинц" ХХК (эмэгтэй бичил бизнес эрхлэгч), "Рөүзвүүд" ресторанд хүнсний хог хаягдлыг дахин боловсруулах бага болон дунд оврын тоног төхөөрөмжийг суурилуулж, өдөр тутмын үйл ажиллагаанд нь 20кг-200кг хүнсний хог хаягдлыг дахин боловсруулж бордоо болгох юм. Ингэснээр дахин боловсруулсан хүнсний хаягдал буюу компост бордоог хэрэгцээт талуудад нийлүүлэх замаар хаягдалгүй эдийн засгийн бичил загвар бий болгох үндсэн зорилготой төсөл юм.

Ядуурлыг бууруулах Японы сангийн буцалтгүй тусламжийн хөрөнгөөр (3.0 сая ам.доллар) Нийслэлийн Засаг даргын Тамгын газар, Азийн хөгжлийн банктэй хамтран Улаанбаатар хотын Захирагчийн ажлын албаны дэргэд "Улаанбаатар хотын хүнсний хог хаягдлыг дахин боловсруулах төсөл" -ийг хэрэгжүүлж байна. Төслийн хэрэгжилт 2020-2023 онд үргэлжилнэ. Төслийн хүрээнд 5 хорооны 10 өрхийн дунд иргэдийн оролцоотой, 5 сургууль, 5 цэцэрлэгийн дунд сурагчдын оролцоотой хүнсний хог хаягдал дахин боловсруулах, хүнсний хог хаягдлаар өдөрт 2000 кг бордоо үйлдвэрлэх хүчин чадал бүхий байгууламж барихаар ажиллаж байна.

Асуулга 4. Хог хаягдлын тухай хуулийн 40 дүгээр зүйлийн 40.8-д "Хог хаягдлыг ангилах, цуглуулах, дахин боловсруулах, сэргээн ашиглах, устгах байгууламж болон хог хаягдлын төвлөрсөн цэг, үйлдвэр технологийн паркийн газрыг эзэмшүүлэх, ашиглуулах асуудлыг Газрын тухай хуульд заасны дагуу шийдвэрлэнэ." гэж, мөн хуулийн 40 дүгээр зүйлийн 40.4-т "Хог хаягдлыг ангилах, цуглуулах, тээвэрлэх, хадгалах, дахин ашиглах, дахин боловсруулах, сэргээн ашиглах, устгах, булшлах, экспортлох үйл ажиллагаа эрхэлдэг болон байгаль орчинд ээлтэй, хаягдалгүй технологи нэвтрүүлсэн иргэн, байгууллага, аж ахуйн нэгжид эдийн засгийн урамшуулал олгоно." гэж заасан байдаг. Улаанбаатар

хотын Захирагчийн ажлын алба, “Монголын хог хаягдал дахин боловсруулах үндэсий холбоо” ТББ хамтран хэрэгжүүлэхээр төлөвлөж байгаа “Эко парк” төслийн хүрээнд Нарангийн энгэрт 81.47 га талбайд 9 үйлдвэр, Цагаан даваанд 92.6 га талбайд 10 үйлдвэр байгуулах зураг төсөл, ТЭЗҮ боловсруулсан хэдий ч дэд бүтэц тавиагүйн улмаас өнөөдрийг хүртэл үйл ажиллагаа явуулж чадалгүй ирсэн байна. Эдгээр аж ахуйн нэгжүүдэд төрөөс дэмжлэг үзүүлж, эрчим хүчээр хангах асуудал Засгийн газрын ойрын хугацааны төлөвлөгөөнд байгаа эсэх талаар

Засгийн газрын 2017 оны 290 дүгээр тогтоолоор батлагдсан “Байгаль орчинд ээлтэй дэвшилтэт арга, технологи нэвтрүүлсэн иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг урамшуулах журам”-ын хүрээнд 2020 оны байдлаар шалгуур үзүүлэлтийг хангасан 12 аж ахуйн нэгж байгууллагад “Ногоон гэрчилгээ”, мөнгөн урамшуулал олгосон бөгөөд хог хаягдлыг дахин боловсруулах үйл ажиллагаа явуулдаг “Инахис” ХХК, “Хай би ойл” ХХК, “Цэцүүх трейд” ХХК, “Мсрт” ХХК гэсэн аж ахуйн нэгж байгууллагууд урамшуулалд хамрагдсан.

БОАЖЯ-аас байгаль орчинд ээлтэй техник технологи, инновацийн шийдэл, бараа бүтээгдэхүүнийг сурталчлах, шинжлэх ухааны ололт амжилтыг бизнест нэвтрүүлэх ажлыг дэмжих ажлын хүрээнд ногоон технологийн үзэсгэлэн, чуулганыг 2013 оноос хойш жил бүр амжилттай зохион байгуулж байна. Монгол орны нөхцөлд тохирсон байгаль орчинд ээлтэй техник технологи, инновацийн шинэ санаа шийдлийг нэвтрүүлэх, түгээн дэлгэрүүлэх, бизнес эрхлэгчид, хөрөнгө оруулагчид, олон нийтэд сурталчлан таниулах, бизнес эрхлэгчдийг хөрөнгө оруулагч, банк санхүүгийн байгууллагуудтай холбох, ногоон зээлийн талаар мэдээлэл өгөх, оролцогч талуудын хамтын ажиллагаа, түншлэлийг хөгжүүлэх уг арга хэмжээнд хог хаягдлыг дахин боловсруулж бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэдэг 20 гаруй аж ахуйн нэгж байгууллага тогтмол оролцож байна.

“Боловсруулах боломжтой хог хаягдлыг худалдан авах, дахин боловсруулах төсөл”-ийг улсын төсвийн санхүүжилтээр 2019-2020 онд хэрэгжүүлсэн. Төслийг хэрэгжүүлснээр бүх төрлийн цаас, хуванцар, шил, лааз, шил зэрэг дахин боловсруулах боломжтой хог хаягдлыг эх үүсвэр дээр нь цуглуулах, ангилан ялгах, хаягдлыг бууруулах зохистой менежментийг төлөвшүүлэх зорилгоор 10м³-ээс доошгүй багтаамж бүхий хог хаягдлыг эх үүсвэр дээрээс ангилан ялгаж, цуглуулах зориулалттай 40 цэгийг нийслэлийн Сүхбаатар, Баянзүрх, Хан-Уул дүүрэгт байгуулж, хог хаягдлын тээвэр ложистикийн үйлчилгээг гүйцэтгэж байна.

Хаягдал дугуй, боловсруулах болон боломжтой бусад хаягдлыг худалдан авах, дахин боловсруулах төслийг дэмжих ажлын хүрээнд хаягдал дугуй дахин боловсруулдаг “Инахис” ХХК-тай хамтран ажиллаж, Улаанбаатар хотын Баянзүрх дүүргийн нутаг дэвсгэрт орших Цайз, Да хүрээ, Улаанхуаран, Чулуун овоо, Амгалан, Өгөөмөр, Нарантуул, Дарь-Эх, Дамбадаржаа, 7 буудал зэрэг томоохон зах, худалдааны төвүүд, автомашины зах, засвар үйлчилгээ олноор байрших газруудаас 180000 ширхэг хаягдал дугуй татан авалт хийж байгальд ээлтэй аргаар устган, дахин боловсруулж, бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэн нийслэлийн 13 сургууль, цэцэрлэг сургуулийн цогцолборын 4000 м² талбайг хавтангаар хучиж тохижуулсан.

Ногоон зээлийн хүүний хөнгөлөлтийг санхүүжүүлэх ажлыг 2019 оноос Хаан банк, Төрийн банк, Хас банкттай хамтран хэрэгжүүлж байна. Эхний ээлжид нийслэлийн агаарын чанарыг сайжруулах бүсэд амьдарч байгаа иргэдэд байшингийн дулаалга, сайжруулсан зуух, эко ариун цэврийн байгууламж худалдан авахад болон аялал жуулчлалын үйл ажиллагаа явуулдаг аж ахуйн нэгж, байгууллагад хаягдал бохир ус цэвэрлэх байгууламж суурилуулах зэрэг нийт 20 гаруй бүтээгдэхүүнд зориулж жилийн 9 хүртэл хувийн хөнгөлөлттэй зээл олгож байна. Ногоон зээлийг иргэд 40 хүртэл сая төгрөг, бизнесийн үйл ажиллагаанд 200 хүртэл сая төгрөгийн зээл авах боломжтой.

Улаанбаатар хотын Захирагчийн ажлын алба, Монголын хог хаягдлыг дахин боловсруулах үндэсний холбоо ТББ, "Сектех групп" ХХК-тай 2017 оны 5 дугаар сарын 24-ны 17/06-168 дугаартай "Гурван талт хамтран ажиллах гэрээ" байгуулсан. Уг гэрээ 2017 оны 05 дугаар сарын 24-өөс-2032 оны 12 дугаар сарын 01-ны өдөр хүртэл нийт 15 жил юм. Гэрээний хүрээнд Нийслэлийн Захирагчийн ажлын алба нь дэд бүтцийг шийдэх талаар жил бүр улсын төсөвт санхүүжилт тусгах үүрэг хүлээдэг.

Асуулга 5. Нэг хүнд ноогдох хог хаягдлыг багасгах, мөн тээвэрлэлтийн зардлыг бууруулах чиглэлээр ямар арга хэмжээ авч хэрэгжүүлж байгаа талаар

Сүүлийн жилүүдэд хүн амын төвлөрөл өсч, үйлдвэрлэл, үйлчилгээний шинэ салбарууд байгуулагдаж байгаа болон иргэдийн хэрэглээ ихсэж байгаатай холбоотойгоор үүсч буй хог хаягдлын тоо хэмжээ жилээс жилд нэмэгдэж байна. Улсын хэмжээнд 2019 онд зөвшөөрөгдсөн 370 хог хаягдлын төвлөрсөн цэгт нийт 3.5 сая /тн хог хаягдал тээвэрлэн зайлуулсан. Нийт хог хаягдлын 47.5%, буюу нь 1,668,359 тн нь Улаанбаатар хотод үүссэн бол үлдсэн 52.5 % буюу 1,840,976 тн хог хаягдал хөдөө орон нутгийн төвлөрсөн хогийн цэгт хүргэж дарж булагдаж байна. Хог хаягдлыг төрлөөр нь авч үзвэл, 2019 оны байдлаар нийт зайлуулсан хог хаягдлын 92%-ийг ахуйн, 8% нь үйлдвэрийн хог хаягдал эзэлж байна.

Улаанбаатар хотын хэмжээнд хог хаягдлын менежементэд жилд 49.3 тэрбум төгрөгийг төсөвлөдөг. Үүнд:

- Зам талбайн цэвэрлэгээ 22.8 тэрбум
- Хог тээвэр 24.0 тэрбум
- Хог хаягдлын ангилан ялгалт 0.2 тэрбум
- Хур хог цэвэрлэгээ 0.2 тэрбум
- Эцсийн ландфилл 2.0 тэрбум
- Хогийн сав байршуулахад 0.05 тэрбум төгрөгийг зарцуулдаг.
- Түүнчлэн, 1 тн хог хаягдлыг 48,500.0 төгрөгөөр татан зайлуулж байна.

Хог хаягдлын үйлчилгээний хураамж төвлөрүүлэлт 2011 онтой харьцуулахад 81.2 хувиар, 2015 онтой харьцуулахад 9.8 хувиар тус тус нэмэгдсэн ба үүний үр дүнд хог тээвэрлэлтийн давтамж 2-3 дахин нэмэгдсэн. Гэвч орон сууцны айл өрхийн 10%, гэр хорооллын айл өрхийн 30-40%, аж ахуйн нэгж байгууллагын 50% нь хог хаягдлын үйлчилгээний хураамжаа төлөхгүй байна.

Нийслэлийн хэмжээнд үйл ажиллагаа явуулдаг хог хаягдлын 3 төвлөрсөн цэгт жилд дунджаар 1.6 сая тонн хог хаягдал дарж булшлагддаг бол, зориулалтын бус газарт ойролцоогоор 17 мянган тонн хог хаягдал зөвшөөрөлгүй орхиж, байгаль орчныг

бохирдуулан, түүнийг цэвэрлэхэд ихээхэн хэмжээний хөрөнгө, хүчийг зарцуулж байна. Мөн нийслэлийн гэр хороололд хүйтний улиралд ойролцоогоор 81 000 тонн буюу нэг өрх 450 кг хог хаягдлыг гэрийн зууханд шатааж, агаарын бохирдолд нөлөөлсөөр байна.

2022 оны 01 дүгээр сарын 01-нээс мөрдөх Монгол улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын 20.1.16-д "Хог хаягдлын менежмент"-ийг орон нутгийн чиг үүрэгт, мөн хуулийн 21.1.14-д "аюултай болон үйлдвэрлэлийн хог хаягдлын менежмент"-ийг аймгийн чиг үүрэгт, мөн хуулийн 22.1.15-д "хог хаягдлын цэгийн байршил, энгийн хог хаягдлын менежмент"-ийг сумын чиг үүрэгт, мөн хуулийн 24.1.21-д "хог хаягдлын нэгдсэн төлөвлөлт, удирдлага, зохицуулалт"-ийг нийслэлийн чиг үүрэгт, мөн хуулийн 25.1.14-д "хог хаягдлын менежмент"-ийг дүүргийн чиг үүрэгт тус тус тусгасан.

Швейцарын холбооны улсын санхүүжилтээр "Улаанбаатар хотын ахуйн хог хаягдлын цуглуулалт тээвэрлэлтийн менежментийг сайжруулах" төслийг 2019-2023 онд нийслэлийн Чингэлтэй дүүргийн газар нутгийн хэмжээгээрээ хамгийн том 7, 12 дугаар хороодод хэрэгжүүлж байна. Төслийн хүрээнд хог хаягдлыг ангилан ялгах үйлдвэр байгуулах, гэр хороололд дундын хогийн цэг байгуулах, хог хаягдлын тээвэрлэлтийн менежментийг сайжруулж шаардлагатай машин техник хэрэгсэл нийлүүлэх, нийтийн эзэмшлийн шаардлагатай газруудад хяналтын камер суулгах зэрэг ажлуудыг хэрэгжүүлнэ.

Монгол Улсын Засгийн газрын 2018 оны 6 дугаар сарын 20-ны өдрийн 189 дүгээр тогтоолоор нийлэг хальсан уутны хэрэглээг багасгаж, хог хаягдлыг дахин ашиглах, удаан эдэлгээтэй уутны хэрэглээг дэмжих зорилгоор 0.035 мм болон түүнээс нимгэн, нэг удаагийн нийлэг хальсан уутыг хэрэглэх, импортлох, үйлдвэрлэхийг хориглосон. Нэг удаагийн нийлэг хальсан уутыг худалдаа, үйлчилгээнд сав, баглаа боодлын зориулалтаар хэрэглэх, импортлох, үйлдвэрлэхийг хориглосноор байгальд хортой, аюултай хог хаягдлыг эх үүсвэр дээр нь бууруулах ач холбогдолтой юм.

Сургалт, сурталчилгаа, урьдчилан сэргийлэх ажил: Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яамнаас Орчны бохирдлыг бууруулах үндэсний хороотой хамтран 2019 оны 8 дугаар сарын 1-нээс 2020 оны 6 дугаар сарын 1-ний өдрийг хүртэлх хугацаанд "Хоггүй, цэвэрхэн Монгол" аяныг орон даяар зохион байгуулсан. Энэ аяны хүрээнд 21 аймгийн Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газар, Улсын тусгай хамгаалалттай газрын 33 хамгаалалтын захиргаад, Усны 21 сав газрын захиргаадын дунд үүсэх хог хаягдлыг бууруулах, хогоо ангилан ялгах талаар тухайлсан сэдвийн хүрээнд иргэд, олон нийтэд сурталчлан таниулах уралдаан зарлаж, идэвхи, санаачлагатай ажилласан байгууллагад урамшуулал олгосон. Тус аяны үр дүнгийн талаар бүс бүрээр нэгтгэн хийсэн видео контентыг телевиз, сонин, сайт, "Нийслэл дэлгэц" болон 21 аймгийн Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газартай хамтран тухайн аймгуудын 1-3 телевизээр олон нийтэд хүргэн ажилласан.

"Хоггүй, цэвэрхэн Монгол" аяныг зохион байгуулснаар үүсэх хог хаягдлыг бууруулах, хогоо ангилан ялгах арга, ач холбогдлын талаар иргэд, олон нийтэд сурталчлан таниулж, аймаг, сум, дүүрэг, хороод ангилан ялгах хогийн савтай болсон. "Хогоо ангилах хөдөлгөөн" аяны хүрээнд сургалт, сурталчилгааны үйл ажиллагаанд ашиглах зорилгоор дахин ашигладаг даавуун тор, аяны аяга, дэвтэр, бал, картны сав зэрэг аяны лого бүхий материалууд, А4, А3 хэмжээтэй 4 төрлийн зурагт хуудас, 30-40

секундын дохионы хэлмэрчийн дүрс бүхий хог ангилах зааварчилгаа видео хийх зэрэг ажлуудыг хэрэгжүүлсэн.

Улаанбаатар хотын хог хаягдлын менежментийг сайжруулах, энгийн хог хаягдлыг цэвэрлэх, ангилах, цуглуулах, тээвэрлэх, дахин боловсруулах, сэргээн ангилах, устгах, булшлах журмын хэрэгжилтийг хангах, иргэд, аж ахуйн нэгж байгууллагыг үүсэх хог хаягдлаа бууруулах, эх үүсвэр дээр нь ангилан ялгаж хэвшүүлэхийг идэвхжүүлэх зорилгоор эрэн сурвалжлах хэв маягийн “Эко байцаагч” цуврал нэвтрүүлэг болон хүнсний хаягдлыг дахин боловсруулах сэдвээр тус бүр 10-15 минут үргэлжлэх 4 цуврал видео контент бэлтгэж байна.

Асуулга 6. 2017 оны 2 дугаар сарын 9-ний өдөр “Жижиг дунд үйлдвэрлэлийн зориулалт бүхий тоног төхөөрөмж, сэлбэг хэрэгслийг гаалийн татвараас чөлөөлөх тухай” хуулийг Улсын их Хурал баталсан. 2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийг хүртэл хүчин төгөлдөр үйлчилсэн уг хуулийн хүрээнд 27 салбарын 641 нэр төрлийн 1600 гаруй тоног төхөөрөмжийг 3.8 тэрбум төгрөгийн гаалийн татвараас чөлөөлсөн мэдээлэл байна. Гэвч уг хуульд Хог хаягдал дахин боловсруулах үйлдвэрүүд хамрагдаагүй. Тус салбарт үйлдвэрлэл эрхлэгчид гааль болон нэмэгдсэн өртгийн албан татварыг тэглэх, мөн эрчим хүчний төлбөрт хөнгөлөлт олговол бүтээгдэхүүний өртөг хямдарч, ижил төрлийн импортын бүтээгдэхүүнтэй үнийн хувьд өрсөлдөх чадвартай болох боломжтой гэдгийг хэлдэг. Энэ чиглэлээр Засгийн газраас ямар арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэхээр төлөвлөж байгаа талаар

Байгалийн нөөцийг хэмнэлттэй ашиглах, орчны бохирдол, хаягдлыг багасгах, байгальд ээлтэй техник, тоног төхөөрөмжийн жагсаалтыг 2019 оны 12 дугаар сарын 25-ны өдрийн Засгийн газрын 468 дугаар тогтоолоор шинэчлэн баталж, эдгээр тоног төхөөрөмжийг Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварт хөнгөлөлт үзүүлнэ. Тус жагсаалтад хог хаягдлын боловсруулах, бууруулах чиглэлээр дараахь 2 төрлийн тоног төхөөрөмж тусгагдсан болно. Үүнд:

№	БТКУС-ийн код	Тоног, төхөөрөмжийн нэр
1.	8487.80.00	Хог хаягдлыг 1000 ^o C-ээс дээ ш хэмд бүрэн шатаах зуух
2	8421.21.00	Бохир ус шүүх, цэвэрлэх төхөөрөмж

Мөн Засгийн газрын 2017 оны 168 дугаар тогтоолоор 2018 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийг хүртэлх хугацаанд Гаалийн албан татвараас чөлөөлөх жижиг, дунд үйлдвэрийн үйлдвэрлэлийн зориулалт бүхий тоног төхөөрөмж, сэлбэг хэрэгслийн жагсаалтыг баталсан. Энэхүү тогтоолоор хог хаягдлын боловсруулах, бууруулах чиглэлээр дараахь 7 тоног төхөөрөмж тусгагдсан байна. Үүнд:

№	БТКУС-ийн код	Тоног, төхөөрөмжийн нэр
1	8421.21.00	Бохир ус шүүх, цэвэрлэх төхөөрөмж
2	8465.96.00	Дугуйны жижиглэн хэрчсэн хэсгийг бутлах машин

3	8465.99.00	Дугуйны амсрыг зүсэж авах машин
4	8465.99.00	Дугуй туузлан хэрчих машин
5	8465.99.00	Дугуйны туузлан хэрчсэн хэсгийг жижиглэх машин
6	8419.39.00	Биошаар хатаах машин
7	8428.33.00	Биобордооны конвейер

-----oOo-----